

Kir günü / pýesa

Category: Kitapcy, Sözlär, Teatr we kino sungaty

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Kir günü / pýesa KIR GÜNI / Iki bölümlü drama

■ Drama gatnaşanlar:

MASGARABAZ

GARTAŞAN AÝAL

POLISEÝBAŞY

HOR ÝIGIT

BILERMEN

AKSAKAL

ATEIST AÝAL

ŞAHYR AÝAL

MOLLA

GARA GEÝIMLI

GOLAK AÝAL

KIRLI ADAM

ŞÜBHELENÝÄN

GARYNLAK ADAM

HOWSALALY

ALTYN OGLAN

TELEKEÇI

POLISEÝLER, HYZMATÇYLAR

GYZ

KÖPÇÜLIK

► BIRINJI BÖLÜM

Zal. Düýpki diwarda Serdaryň örboýuna çekilen portreti, gyralary dürli reňkdäki elektrik çyraýyklar. Uly baýdak burça söýelgi dur. Gapdalda örtüksiz stol, oturgyçlar. Demir germewli penjireler ýapyk, tutusyz. Şygar ýazylan matalar asylan: “HALKYŇ SÜŇNÜNDEN, PAÝHASYNDAN, RUHUNDAN DÖRÄN SERDARA TAGZYM!” Ýene: “SERDAR ALTYN ASYRYŇ ALTYN JYGASY”. Kitabyň daş ýüzüniň suratlary asylan, ýüzüne “PARZ KITABY” diýlip

ýazylypdyr. Şygarlar: “PARZ KITABY” ALTYN ASYRYŇ RUHY TÄJIDIR”. Ýene: “PARZ KITABYNDAKY” MUKADDES PÄHIMLERDEN BAŞGA PIKIRLER ÝA-HA ARTYKMAÇDYR, ÝA-DA ZYÝANLYDYR”. Serdaryň maýda portretleri diwarlara ýelmenipdir.

“Parz kitabyňyň” jildinde-de Serdaryň profili.

Zala adamlaryň ýygnanmasy dowam edýär. Egin-başlary tämiz, ýöne boluşlarynda şatlyk duýlanok. Ýygnananlar düşeklerini poldan ýazypdyrlar. Oturgyçlarda oturanlaram bar. Çaga görnenok. Çay içilýär. Saçak ýazyp gap-gaç çykarýanlaram bar. Biraz ýeňse, görer gözden sowarak oturan Aksakal termosdan käsesine çay guýýar, uly ýaglyk bilen derini süpürýär. Molla aýna garap sellesini täzeden oranýar. Bilermen stol başynda, öňüne “Parz kitabyňy” goýupdyr. Stoluň beýle başyna Ateist aýal geçýär, gapjygyndan aýna çykaryp, ýüzüne pudra çalýar.

Umuman, ýagdaý wagtlaýyn göçi ýadyňa salýar. Zalyň ýeke gapysy bar. Golak aýal gelýär. Ýeke eli bilen hem çigitli haltany, hem Serdaryň taýaga berkidilen portretini göteripdir. Portretiň gyralary gädilip gidipdir. Golak aýal alynky gyrada çökýär. Portretiň sapynyň ujundaky sapy ýere dikip, onuň ýüzüni esgi bilen süpürýär. Şübhenýän adam oýa batyp iki ýana gezmeläp ýör.

ŞÜBHELENÝÄN. Şu gün töwerek-daşymyz, öýümüz, egin-başymyz tämiz, arassaja bolmaly diýleni maňa düşnükli, ýöne sadaka meselesinde birje düşünişmeli ýeri bar. Kalbymyzyň arassalanmagy üçin sadaka beriň diýdiler. Biz sadakany kime bermeli? Eger kime garaşýan bolsaňyz, şonuň ýoluna sadaka bermeli bolsa, biz Ezraýyla garaşýas.

GOLAK AÝAL. Biz-ä Ezraýylyň ýoluna sadaka berilýänini bilemzok. Ezraýyl diýeniň Ezraýyldyr-da, sadaka ber, berme, sanaglyň dolan günü garagyňa basyp janyňy alar gider. Her kime buýrulan iş bar, men, ynha, çigit satýan, Ezraýyl jan alýar.

ŞÜBHELENÝÄN. Ezraýyl biziň sadakamyza para diýip düşünse nätjek?

MOLLA. Sadaka hakyň ýoluna berilmelidir.

GOLAK AÝAL. Serdaryň baş saglygyna berilýän sadaka bolaýmasa, başgasyna men-ä baramogam. (Portreti süpürýär) Serdaryň

suratynam ýanym bilen alyp barýan, iki gün iýjegimem alyp gaýdýan.

ŞÜBHELENÝÄN. Aýatda diri adamlara sadaka düşýänmidir?

GOLAK AÝAL. Äl, bolsa-da dogan, ýürege-bagra düşjek sen. Ezraýylyň iberen içalys-a dälşiň-dä? Güýmenjäň bolmasa, al, çigide güýmen. Alyň, mugt berjek, menden sadaka bolsun. Ezraýyl öz işini eder gider, oň aladasy size ýetmändir.

MOLLA. (Sellesinden göwni hoş) Dini kitaplarda Ezraýyla ak saçly perişde diýlen ýeri-de bar. Onuň dogumlylygy Allatagala ýarapdyr. Alla Adam atany üýtgeşik laýdan ýaratmakçy boldy. Şo laýy goparyp getirmegi Ezraýyl perişde başarandyr. Alla Ezraýyla: laý goparyşyň ýaly bendelerimiň janyny goparyp almagy-da saňa tabşyrýan diýdi. Ezraýyl perişdäň saçy şol dem çuw-ak boldy duruberdi. Ezraýyl jan almagy höwes edýändir diýmek bolmaz.

GOLAK AÝAL. Jan bermäge bizde-de höwes ýok. A gyz, gel, ajala garaşyp oturma-da çigit çigitle. Aý-u, oylan, tut kisäni... (Töwerege gorka garap onuň çigidini alýarlar)

BILERMEN. Adamlar, döp-dessura sarpa goýalyň. Uzak gün öýmüzi, töwerek-daşymyzy arassalap, ysgyndan düşdik. Indem çigit çigitläp, oturan ýerimzi sygyr ýataga öwürsek bolmaza.

GOLAK AÝAL. Meň sadakamy püçege çykarjak bolma sen! Adam pahyr çigit çigitlände açlygy duýanok. Eýse, bize çigitden başga güýmenje galandyr öýdýän bolsaň, aýt. Meň oňarýan pişäm şu. Ýa-da köçede oturyp gedaýçylyk edeýinmi? Golaklygyma seretme, namysjaň heleýdirin. Men jähennem diýeli, özüň aýdaý, çigit satylmasa, köçeleri kim hapalajak! Köçe hapalanmasa, bi ýüzläp-müňläp heleýi kim sübsegär saklajakmys, haky kim berjekmiş? Ber jogaby! (Kanagat bilen gülýär) Dişiň saralyp gidipdir, çilimkeşsiň. Serdar, adamly ýerde çilim çekmegi gadagan etdi, günüň kynlaşdy, al, çigide güýmen, arzan düşer, uzak yaşarsyň.

Adamlar tutanýerlilik bilen çigide ýapyşýarlar.

ATEIST AÝAL. Döp-dessuryň bir ýanynda aldaw, gözboýagçylyk bolýarmalydyr. Irki zamanlarda Ortaýer deňziniň boýlarynda

ýaşan adamlar Aýal hudaýyň göwnüni taparyn öýdüp, uýytlaryny oňa gurban beripdirler. Haky-ýt daşdan ýasalan pyçagy düýbünden salýan ekeniler.

Gülüşýärler.

MOLLA. Ä-äý, gepiňem gursun, sypatyňam gursun, käpirden galan albassy!

ATEIST AÝAL. Ahyry, tutuş kesip ýörmän, pürçüginini bersegem hudaý oňar-la diýen ynanja gelipdirler. Tak çto, hudaýy çigit bilen oňdursa-da bolar.

Üç poliseý girýär. Öňde poliseýbaşy. Hersiniň bilinden üç-dört dürre asylan. Adamlar çigidi, onuň hapasyny gizlemek bilen başagaý.

POLISEÝBAŞY. Bular Ezraýyldan gorkýana meňzänoklar. Umuman alanyňda, batyrlyk gowy zat, ýöne ol köpçülige aralaşyberse, meniň myrryhym atlanar. (Gygyrýar) Kim çigit getirdi? (Adamlaryň garaýyşy golak aýala ünsi çekýär. Poliseýbaşy çigitli haltany depýär)

GOLAK AÝAL. Günädir, men muny sadaka diýip getirdim.

POLISEÝBAŞY. Çaky, kirden, hapadan saplanmagyň asyl mazmuny size gereginçe ýetmändir. (Poliseýe yşarat edýär. Ol haltadaky çigidi töwerege seçelendirip dökýär) Indi sen, heleý, ýekesini goýma-da çöple, syr, süpür!

GOLAK AÝAL. Meň golakdygymy görýäň-ä.

POLISEÝBAŞY. Eliň bolmasa, diliň bilen ýala!

GOLAK AÝAL. Iki barmak dil maňa başga zat üçin gerek. (Çakganlyk bilen böküp, portretiň daşyndan aýlanyp, tans edýär)

Serdarymyň daşyndan

Aýlanaýyn, ýar-ýar,

Serdarymyň başyndan

Aýlanaýyn, ýar-ýar...

Şowhun turuzyp aýlanýar. Molla topulyp gelyär.

MOLLA. Diri adamyň daşyndan aýlanmak bendesine buýrulan

däldir!

GOLAK AÝAL. (Portreti depesine göterip dowam edýär)

Azatlygyň tagamyn

Dadyp ýörüs, ýar-ýar,

Serdar beren ömrüni

Gadip ýörüs, ýar-ýar, ýar-ýar...

Serdaryň portretiniň gyrasyny bezeýän çyrajyklar ýanyp-sönüp başlaýar. Poliseýbaşy çapak urýar. Oturanlaryň käbiri Golak aýalyň tansyna goşulýar.

Dişim dökülyä diýip

Nadyl bolman, ýar-ýar,

Ajal göni gelse-de,

Asyl ölmen, ýar-ýar... (Şowhun)

Hazan alan SSSR

Nan iýdirdi, ýar-ýar,

Ýaşasyn biziň Serdar,

Han diýdirdi, ýar-ýar... (Şowhun)

Serdar iliniň bagtyna

Är bolupdyr, ýar-ýar,

Ezraýylyň gözleri

Kör bolupdyr, ýar-ýar...

Şowhun gutarýar. Poliseýbaşy aýlanyp, adamlary synlaýar.

POLISEÝBAŞY. (Aksakala) Bärei geläýdim diýsene... ýalňyz galaýdyňmy?

AKSAKAL. Ýalňyzlyk hudaýa ýagşy.

POLISEÝBAŞY. (Gülýär) Hudaýy ýatladyň, indi Ezraýyldan gorkanyňy boýnuňa alaý, aksakal.

AKSAKAL. Onuň görünmän gelişi biraz keçjeräk-dä.

POLISEÝBAŞY. Görnüp gelyänler bilen hasabym düz diýjek bolýarmyň?.. (Üsti-başy hapa adama) Zibilhanadan gaýtdyňmy?

KIRLI ADAM. İş bitirip gelyäs, garaňky düşse-de buýrulan işi bitirmän gitmeli diýdik.

POLISEÝBAŞY. Näme iş etdiň? Hatyň barmy?

KIRLI ADAM. Hatym bar-da! (Haty berýär)

POLISEÝBAŞY. (Hata seredýär) “Elli metr haýatyň iki tarapynam aklap çykdy...”

KIRLI ADAM. Ondanam köpdür, ölçe-de takyk ýaz diýdim-ä, ýa-ýa walla!

POLISEÝBAŞY. Haty para berip alan-a dälsiň?

KIRLI ADAM. Häý!.. Adamy tanamasaň, diýip durmaly-da. Biziň tohummyza galplyk, haramlyk ýokanok. Kakam ýaraman ýatyr, içi duranok, halys ysgyn-mydardan düşdi. “Sen maňa haram zat iýdiren-ä dälsiň-dä?” diýýä.

POLISEÝBAŞY. (Zala) Şuň ýaly kagyz ýowarda işlänleriň hemmesinde bolmalydyr. Hany, çykaryň! (Kagyzy gözlemegiň hysyrdysy başlanýar)

KIRLI ADAM. Kakamy ýalňyz goýmaýyn-da, ony by taýa-da getirip biljek däl, ysgyn-mydary ýok. Garrylary ýeke goýmaly dældigini bilýän men, Ezraýyl ýekäni gözleýä diýdiler. Bärlik sowlup ýörmäýinem diýdim, onda-da näme, biz bir ýaýdan-ýaýdan ösen adam, haw! Rugsat alyp, arkaýynja gideýin diýdim-dä, walla! Ýa-ýa, arkaýynlyk nirede diýsene! Şo Ezraýyl diýeniňizden özümem gorkýan, ýaňy köçede tas ýüregim agzymdan çykypdy, depäňden injek ýaly bolup dur-haw, gorky gursun. (Haty yzyna alýar) Şu iş üçin men kör-köpük hantama däl, haýyr-sahawat diýilse, bizrazy, Allajan hernä kabul etsin! Şonda-da edenje işimi şu hata takyk ýazaýmandyrlar-da... Ýene näme etmeli, aýt, seň diýeniňem edip gideýin. O daýza kömek edäýeýin-le, sogap bolar-da. (Sübse alyp, çigit dökülen ýerleri süpürüp başlaýar)

POLISEÝBAŞY. (Adamlaryň hatlaryny çykaranyňy görýär) Soralan dessine görkezmelisiňiz, haty bolmadygyň sözüne ynanjak ýok. Indi dykgat bilen maňa gulak asyň... Ýoldaş raýatlar! Halkyň başyndan inen synag pursatynda Serdar bizi ruhybelentlige çagyryýar. (Heçjikläp dowam edýär) “Işlemegi başaryň, gara zähmeti bilen gününü görýän adam ajalyň önünde ejizlemez. Zähmetiň gudraty ölümden ýokarydyr. Serdar raýatlaryna garynjalaryň jepakeşliginden nusga almagy buýurýar”.

BILERMEN. (“Parz kitabyny” depesine göterip gygyrýar) Tüweleme, zor ekeniňiz! Serdaryň ýeke sözünü galdyrman, takyk

aýtdyňyz. Mukaddes “Parz kitabyňyň” 25-nji sahypasy, ýokardan 2-nji jümle.

POLISEÝBAŞY. Serdaryň sözi – halkyň sözi, halkyň sözi – Serdaryň sözi! Geň galmagyň geregi ýok, öwrenişerçe wagt boldy. (Ýokary äheňde dowam edýär) “Çägäniň suwy siňdirişi ýaly halk ruhy baýlygy süňňüne siňdirmelidir. Çägäni diňe gün ýyladyp biler. Serdaryňyzyň size bolan söýgüsi Gün mysaly siziň kalbyňyzy ýyladar”.

BILERMEN. 47-nji sahypa, aşakdan 2-nji jümle. Uniwersitetde biz siziň ýaly ökdelere Serdaryň adyna goýlan stipendiýany berýäris.

POLISEÝBAŞY. Sen bäri dur. (Bilermen baryar) Kasam et!

BILERMEN. (Gorkuly) Asmanda Alla, ýerde sen!

Sadyk raýatyň men.

Saňa ikilik edäýsem,

Ylahy, ömrüm kül bolsun, kül bolsun!..

POLISEÝBAŞY. Ýeser! Seniň ýaly ýeserleri höweslendirmek meniň borjum. (Poliseýiň bilinden bir dürre alyp Bilermene uzadýar) Synag pursatynda saňa ynanýandygymyzdan degerli nyşan bolsun. (Şowhun turuzýarlar)

BILERMEN. (Dürrä gorka garaýar) Elime alyp gören zadym däl.

POLISEÝBAŞY. Muň nämedigini awusyny dadan biler. (Dürräni Bilermeniň egninden inderyär. Bilermeniň gözünde aýylganç gorky) Eliňe berlen güýjüň nämedigine düşündiň gerek? Al, gorkma. (Dürräni berýär)

Iş egin-başyndaky adam kürsäp içeri girýär, gözi depesinde, gorkuly, howsalaly.

HOWSALALY. Ezraýyl depämizde aýlanyp ýör, sesini eşitdim.

KIRLI ADAM. Men gideýin-le... eglenmäýin men.

HOWSALALY. Asmandan ses geldi, öz gulagymyň eşidenini aýdýan. Gapyny bir ýapaýyn. (Yzyna ylgap, gapyny ýapýar)

KIRLI ADAM. (Poliseýbaşyny sypdýranok) Kakam pahyr eýýäm-haçan amanadyny tabşyran bolmasyn. Aýalym bihabar galar, gojaň ýatan jaýyna girmäne utanar.

POLISEÝBAŞY. Içi durmaýan bolsa, täretine kim seredýär?

KIRLI ADAM. Özüm baraýmasam seretjek ýokdur. Aýalymyň ys alarlygy barmy, garladyp gusup başlaýar. Meni saklamaň, gideýin-le.

POLISEÝBAŞY. Güm bol!

Kirli adam gapa eňýär, howsalaly ony saklajak bolýar.

HOWSALALY. Gitme, gardaş, çykdygyň ajalyň penjesine düşýäň! (Kirli adam gidýär) Dolan, haw, dolan!.. Gitdi-dä, akmak... Ilki bilen daga golaý ýerden gök gürlledi, asmanda buludam-a ýok diýýän.

MOLLA. Gudratdyr ol.

HOWSALALY. Gudrat diýäýmeli! Asmandan geçiň sesi gelýär, Burkut diwanaň ýoluna daňylan çebişden beter lägirýä. Soňam aýlanyp ýören çyrany gördüm, äý, şol-a iki, üç, başem bar. Menden galanoklar, çykyp görüň, depede bolmaly şolar!..

BILERMEN. Musulman rowaýatlarynda Ezraýylyň äpet bir uly zatdygy aýdylypdyr. Samalýotyň ganatynyň ululygynda gyzyl ganatlary bolarmyş.

HOWSALALY. Ganat gördüm diýsem, onda ýalan sözledigim bolar, adamlar, ses eşidenim welin, çyn!

BILERMEN. Dört sany ýüzi bolmaly, hersi bir tarapa serdýär. Endamyndaky gözleriň, dilleriň sany-sajagy ýokmuş.

HOWSALALY. Hä-ä, çyra diýenim göz bolmaly onda! Gaty köp, tutuş asman ýylpyldy bolup dur, her adama bir göz ýeter diýseňem boljak. Heý, bir owurt suw ýokmy, berseňiz-le. (Suw içýär)

POLISEÝBAŞY. Iliň ýygnanan mahaly sen näme köçede entäp ýörsüň? Ýa janyňdan zerur alada tapdyňmy?

HOWSALALY. Uzakly gün işletdiler, halys surnugyp gelýän, aýak üstünde zordan durun. Ilk-ä köçe süpürdik, Serdar geçjek diýdiler.

POLISEÝBAŞY. Serdaryň geçjegini kim bilýärmiş?

HOWSALALY. (Janagyryly) Men näbileýin-aý, men adamlardan eşidenimi aýdýan. (Ýagyrynysyna dürre inýär) Weý-weý, meň günäm näme, how!

POLISEÝBAŞY. Kimden eşidip aýdýaň? Kim aýtdy?

HOWSALALY. Weý, men-ä ünsem bermändirin, köpüň arasyna ýaýran gürrüň...

POLISEÝBAŞY. Saňa hor bolup aýdan däldirler-ä, takyk bir adam aýdandyr, kim şol?

HOWSALALY. O-how, üns berlip durulýarmy oň ýaly ýerde!

POLISEÝBAŞY. (Heçjikleýär) Serdarymyz halkyň unudan dăp-dessurynyň ýene birini gaýdyp berdi. Şu gün Kir günü!

HOWSALALY. Bilýän men ony! Daşyňzy-ıçıňizi tămizlemeli diýip aýdyldy, bilýän-ä! Biz uzakly gün, bi gije-de Ezraýyl perişdäniň kontrolynda durus. Başarsaň, Ezraýylyň görejinden sowarak durmaly-da. Aýdýan-a, men ýaňy zordan sypdym, ýogsam bolmasa, bu mahala öýde oturmalydym.

POLISEÝBAŞY. Hatyňy görkez.

HOWSALALY. Almaga ýetişmedim.

POLISEÝBAŞY. (Dürräni inderýär) Ýalan sözüň üçin! Sen eýýäm gutaran adam. Ezraýyl saňa ýeser alamat görkezipdir.

HOWSALALY. Meni başga işe ugratdylar. Baýyryň eteginde, uly howluda ýük düşürdik.

HOWSALALY. Nähili ýük?

HOWSALALY. Näbileýin, agyr-agyr ýeşşikler, daşyna ýazlan hatlara-da düşünmedim, podwala daşadyk.

POLISEÝBAŞY. Öýüň eýesi kim?

HOWSALALY. Tanamok. Jipe mündürip alyp gaýtdy biri, hojaýyn bilen özleri gürleşendir-dä. Eş-şek ýaly işletdiler, kemteresinden çayam hödür etmediler.

POLISEÝBAŞY. Ýeşşikler agyrmydy?

HOWSALALY. Ed-dil yöne, biliňi omrup barya. Baryny daşadyk. Ýene ýük gelmeli, butnamaň, hakyňyz tölendi diýse-de, biz-ä berlen zat ýok. Özem güm bolup bir ýere gitdi, aýaly çagalary bilen otyr. Şolar-a Ezraýyldan gorkýana meňzänoklar, gorkýan bolsalar aýaly bizi kowmaz-da, gidiň, güm boluň diýdi. Ezraýyl gelsin meň ýanyma, kimiň janyňy almalydygyny oňa özüm görkezerin diýýä.

POLISEÝBAŞY. Kimiň jany diýip soramadyňmy?

HOWSALALY. Meň ne işim!

POLISEÝBAŞY. (Akmak) Ak-mak, şo seň işiň! Kimiň janyňyň alynmalydygyny Ezraýyla diňe bir adam aýdyp biler diýseň

bolmadymy! (Serdaryň portretiniň çyraýyklary ýanyp-sönüp başlaýar) Gördüňmi?! (El çarpýar, oňa hemmeler goşulýar) Düş öňe, hataňy düzetmäge pursat bar.

HOWSALALY. Öýdäkileri habarly edeýin-dä. Ogluma sen Altyn asyr bolmaly diýipdirler. Ejesi eşik tikdi, goşgyny men joşup ýazyp berdim. Maňa garaşyp oturandyrlar. (Egninden dürre inýär) Urmaň-a meni, gitjek däl diýemoga men!

Poliseýler ony alyp gidýärler.

GOLAK AÝAL. Men albassy ýaly heleýdirin welin, gelmän geçmiş dowulçylar menem gorkuzjaklar.

MOLLA. Ezraýyl Allanyň perişdesi bolsa-da, bendesiniň kazasynyň doljak pillesini takyk bilmek oňa buýrulan dälidir. Allatagallanyň tagtynyň gapdalynda äpet daragt ösüp otyr. Daragtyň ýapraklaryna bendeleriniň ady ýazylandyr. Kimiň kazasy dolsa, şonuň ýapragy tänip düşýär. Soňra kyrk günüň dowamynda Ezraýyl perişde ýapragy synan bendäniň teninden janyny sogrup alýandyr. Halal ýaşan bendeler jan berende ýagdan gyl sogrulan kysmy azapsyz bolýar, haramlaryň, imansyzlaryň dat gününe! Gaty ýerden çaýyr köwlän ýaly azap ýamanyny görýändirler.

ŞÜBHELENÝÄN. Maňa bir zat düşnüksiz. Eger Ezraýyl Allanyň buýrugy bilen adamlaryň janyny alýan bolsa, onda bi terrorçylara näme diýse bolar?

ATEIST AÝAL. Dünyäde terrorçylaryň bi köpelip gidip otursyna, basym Ezraýylyň geregi-de bolmaz.

ŞÜBHELENÝÄN. Molla agaň aýdyşy ýaly, jan bermeli adamyň ýapragy öňünden gaçýarmyş diýeli, onda, terrorçylar ýaprakdan habarly ýaly bolýar-da?

ATEIST AÝAL. Din logikany hudaýsyzlardan beter ýigrenýändir.

ŞÜBHELENÝÄN. Ýene bir sowal bar. Şu gije Ezraýyl ýylyň dowamynda ölmeli adamlaryň spisogyny düzýän bolsa, düzen spisogyny eltip kime berýärkä? Allanyň özüne tabşyrýan bolsa, diýmek, Allanyň özi-de Ezraýylyň spisogyna görä, öljekleriň ýapragyny gaçyrýan bolup çykýar. Ezraýyl Alladanam ýokary göterilýär duruberýär.

MOLLA. Toba ediň!

ŞÜBHELENÝÄN. Logika görä aýdýan.

GOLAK AÝAL. Spisok düzüp, alada baryny edip ýörmäge ýeke Ezraýyl nirden ýetişsin, gyz. Terrorçylary kömekçi alaýmasa, başga alajy galandyr öýdemok.

ŞÜBHELENÝÄN. Beý diýsek, onda-da terrorçylaryň işine hudaýyň özi dahylly ýaly boljak.

MOLLA. Siz Iblisiň gabahat işine laýyk gep aýdýaňyz. Siz şeýtanyň dili bilen gepleýäňiz. Terrorçy diýýänleriňiz Iblisiň sülsatlarydyr. Eý, Alla, bendeleriňi küpür gepden daş edeweri!..

Molla doga okaýar. Şol wagt assa basyp, syrly görnüşde Masgarabaz girýär. Kellesinde keşdeli tahýa. Ak köýnekli, gara galstukly, jinsi balakly. Egninde tyrryk çäkmen, aýagynda çaryk. Gapdalyndan torba asypdyr. Bir elinde tagta ýazylyp, taýaga berkidilen iki sany lozung, beýleki elinde ak kepderi. Ol eserdeňlik bilen töwerege esewan bolýar.

MASGARABAZ. Şu ýer Ezraýyldan gaçybatalgamy? (Jogap ýok. Ol yzyna ylgap, gapyny berk ýapýar) Geläýmesin! (Gülýär)

Ýigit gowsy Italmaz,

Arak alar, et almaz.

Et alsa, itler iýer,

Iýip, janyň ber diýer.

Bermese uwlar otyr,

Ezraýyla ses ýetir.

Şo sebäplem Italmaz,

Arak alar, et almaz! (Gülýär)

Italmaz diýilýän – men! Näme üçin Italmaz bolandygymy biraz soňrak aýdaryn. Entek has möhüm işler bar. (Kepderini torbasyna salýar. Iki lozungy ýanaşyk dikýär. Biri: “SERDAR – DIRILIK, EZRAÝYL – AJAL”. Ikinjisi: “SERDARA – SÖÝGI, EZRAÝYLA – JAN”) “Köpçülik gönümel pikiri halaýar. Köpçüligi şübheden halas etmegiň iň degerli usuly lozungdyr. Lozung köpçüligi syýasy sowatlylyga alyp barýan iň gysga hem iň arzan serişdedir” Neneň? Garşy? Özünü saklan? Ýok!

BILERMEN. Serdaryň “Parz kitabyndan”, 91-nji sahypa, ýokardan üçünji jümle. (Masgarabaza) Sen ajaýyp pikiri nireden alanyňy aýtman, özüňe akylly diýdirjek bolýarmyň?!

MASGARABAZ. Bizde ajaýyp pikirleriň ählisini diňe bir Serdar aýdýarka, her gezek oňa salgylanmak, onuň ýeke-täkligine şübhe döretmezmi! Dogry aýtdymmy? Garşy, özüni saklan? Ýok! (Iki lozungyň arasyny açýar, açylan ýere Golak aýalyň getiren portretini alyp dikýär. Golak aýal topuly, portretini yzyna alýar)

GOLAK AÝAL. Ýekeje penamdan dyndarjak bolma meni! Ezraýylyň spisogyna düşesim gelenok.

MASGARABAZ. Lozunglar ýerinde. Indi näme ýetenok? (Serdaryň uly portretiniň önünde gol gowşuryp durýar) Serdara kasam! Kasam ýekelikde edilmeýär, ýekelikde dogra okalýar. Kasamyň güýji köplükdedir. Garşy? Özüni saklan? Bolmaly däl! Başladyk! (Hemmeler Serdaryň portretine öwürlip, kasama goşulýar)

Asmanda Alla, ýerde Sen!

Sadyk raýatyň men

Saňa ikilik edäýsem,

Ylahy ömrüm kül bolsun! Kül bolsun!..

Serdar – Çyn hossar, raýatlaň minnetdar!

Serdar – Çyn hossar, raýatlaň minnetdar!.. (Masgarabaz el çarpýar, hemmeler goşulýar)

ŞÜBHELENÝÄN. (Bilermene) Sen eýýäm şu ýerde iki gezek kasam etdiň.

BILERMEN. Irden okuwa başlamyzda-da bir gezek, jemi üç bolýar.

ŞÜBHELENÝÄN. Kasam edende bir zat duýýarmyň?

BILERMEN. Buýsanç duýýan!

ŞÜBHELENÝÄN. Diňe buýsançmy?.. Başga bir alamat... ýa demiň daljygyp, ýa-da bolmasa, başyň aýlanjak bolanokmy?

BILERMEN. (Gülýär) Sen geň adam-aý. Nirden gelen adam sen?

ŞÜBHELENÝÄN. Ata-babalarymyz kasam etmändirler, ömürlerinde bir gezegem kasam etmändirler.

BILERMEN. Sebäbi, o görgülilerde garaşsyz döwletem, beýik Serdaram bolmandyr.

ŞÜBHELENÝÄN. (Masgarabaza) Senem şu adam ýaly diňe buýsanyp oňadyňmy?

MASGARABAZ. Siziň düşbülighiňize, kasama ökdeläniňize haýran galdym.

ŞÜBHELENÝÄN. Men çynym bilen soraýan sizden, sizem çynyňyzy aýdaýyň! (Aksakala) “Köp okan bilmez, köp ýaşan biler”. Meň näme üçin janygýanyma ýaşuly düşünip oturandyr.

AKSAKAL. Menden zat sorama, inim. Men soragdan iren.

ŞÜBHELENÝÄN. Ata-babalarymyzyň kasamy halamadyklaryny siz bilmel-ä, ýaşuly!

AKSAKAL. Seň diýýän ata-babaňy men bilemok, başymy kel-kele sokma. Al, bir käse çay bereýin, şuny iç-de ümsümje otur.

Şübhelenýäniň söz ataryndan gorkup, adamlar ondan ýüzlerini öwürýärler.

ŞÜBHELENÝÄN. Adam pakyra agyr töhmet atanlarynda, sen özüňi aklajak bolsaň, öňürti kasam et, ýogsam bolmasa, seniň diliňe ynanmarys diýipdirler. Kasamyň sözlerini agzyna salyp berýämişler, dili öwrülenok diýýär! Namys edipdir, asyl bara, tolgunyp durşuna huşuny ýitiripdir. Ahyrda-da, kasam bilen gazanyljak ynamyň ýüzüne tüýküryän diýipdir! Biz üçin şol adamlar bolmadyk ýaly-la! Hakydamyzyň beýle kelte bolaýşyny diýsene!

BILERMEN. (Dürräni sypap Şübhelenýäniň alkymyna barýar, onuň maňlaýyna aýasyny goýýar) Namysdan ganyň gyzyp, gyzgynyň galaýan-a däldir? Gan gyzanda holestrin ýok bolýar. Namysdan gazanjak ýeke peýdaň şol!

Gülüşýärler.

MASGARABAZ. (Gygyryp gapa eňýär) Ana, ana!.. ýene itler uwlap başlady!.. (Gapyny açyp diňşirgenýär) Hawa-da, itleň sesi. (Gapyny mäkäm ýapýar)

GOLAK AÝAL. Öň-ä bir nejis geçi lägiryä diýip ýüregimizi ýardy, indi seňki näme, masgarabaz ysarat diýsä!

MASGABARAZ. Burkut diwana asmanda Ezraýyl bilen tutluşdy, ol biziň janymyzy bermejek bolýar. Geçiniň lägiryäni şoň üçin! Itler uwlandan geçiniň lägireni gowy. Geçi lägirse, Burkut diwana ýagys sepelär, güller açylar, billbiller saýrar! Itler

uwlamasyn, itler Ezraýyly çagyryp bilýäler, it uwlasa gowulyga däl. (Diňşirgenýär) Gulak asy-yň!.. (Depä garap, gorky bilen diňşirgenýärler) Gadym zamanlarda adamlar ölenleriň meýdini itleriň öňüne zyňýan ekeniler, ýörite maslyk iýýän itleri saklapdyrlar.

BILERMEN. Şuň aýdýany biçem däl, bizde-de häli-bu güne çenli “Itiň öňüne zyňaýmalysy galypdyr” diýilýär-ä.

MASGABARAZ. Ýuwaş... ýuwaş... eşidýäňizmi?.. (Uzakdan itleriň sesi eşidilip başlaýar) Gadymy kitaplarda jähennemiň öz hudaýy bar diýip ýazylypdyr, oňa Gara hudaý diýýän ekeniler.

MOLLA. Öňde-soňda bir hudaý bardyr, ol keramaty güýçli Allatagalladyr, on sekiz yklym Allanyň erkine tabyndyr. Siz bu butparazyň sözüne pitiwa etmäh, masgarabazdan oňly nysak çykamaz.

Itleriň uwlaýan sesleri barha gatalýar.

MASGABARAZ. Gara hudaý haýwanlaryň arasyndan iti saýlap: “Sen meniň wekilim bolarsyň!” diýen. Ol kimiň jähenneme ýollanjagyny ite aýdýarmyş, ed-dil şol mahalam it uwlamaly.

MOLLA. Musulman bendeler, butparazyň hekaýatyny eşitmek parz däldir!

Itleriň sesi barha gatalýar, gataldygyça-da jaýyň çyrasy öçüp barýar. Soňra diňe Masgarabazyň hem Mollanyň ýüzi görünýär.

MASGABARAZ. Gadymda ölenleriň ruhuny ol dünýä it ugradýar diýen ynanç bolupdyr. Şondan meň enem-atamam habarly ekeni, molla aga. Bihabar bolsalar maňa Italmaz at goýmazdylar. Ajal bujagaz çagamyzy bir almawersin, aman galsyn diýipdirler. Itden başga-da haýwan gyt däl-ä, ýöne “it almasyn” diýilýär.

MOLLA. Seniň bu gabahat oýnuň şeýtana welin pişedir. Allanyň yradasyna, keramatyna pitiwa etmeýän şeýtan seniň başyňy-gözüňi aýlapdyr.

MASGABARAZ. (Köpçülige) Itler uwlaýarmy?!

SESLER. Uwlaýar... uwlaýar...

MASGABARAZ. Gulagyňyz bilen eşidýäňizmi?

SESLER. Hawa, eşidýäs... eşidýäs...

MASGABARAZ. Itleriň uwlamasy näme, molla aga?

MOLLA. Älemde jynlaryň taýpasy bolup, olaryň arasyndan Allanyň perişdelerine buýrulan işe gatnaşýanlary tapylýar. Olar butparazlyga, jadygöýlüge meýilli bolan şermendelere hemaýat bermegiň aladasy bilen gümradyrlar. Olar haýwanyň sesi bilen asmanda uwap-da bilerler, göze görnüp-de bilerler. Bendeleriň kalbyna elhenç howsala salmagyň özi, şeýtanyň hemaýaty bilen iş görýändigine güwä geçýär.

MASGABARAZ. Sen teoriýa urduň, molla aga, adamlar öz durmuşyndaky takyk delillere ynanyrlar. (Ýagtylýar. Adamlar gorky bilen garaşýarlar) Her kim öz itiniň sesini tanasyn.

SESLER. Men it saklan adam däl... Mende-de ýok... Meň itim öten gyş öldi.

MASGABARAZ. Ölenem bolsa, sesini eşidersiňiz, onuň ruhy ölenok. (Golak aýala) Daýza, seň sesjagazyň çykanok-la? Seň itiň gözüne urlan ýaly gygyrýar janawar.

GOLAK AÝAL. Sen albassy bolaýma!

MASGABARAZ. Albassylar aýal jynsyndan bolýar, meň erkekdigimi görüp dursuň-a.

GOLAK AÝAL. Meň itimiň bardygyny saňa kim aýtdy?

MASGABARAZ. Weý, sesi eşidilip dur-a! Gulak as... (Itleriň sesi gatalýar) Biri has uzyn, ysgynsyz uwlaýandyr, eşidýäň gerek? Seň itiň şol! Baý-bow, şo janawar-a geplejegem, zaryny eýýam-hačan Ezraýyla ýetirendir.

GOLAK AÝAL. Öňi bilen-ä sen elimden howandarymy aljak bolduň, (Serdaryň portretini galdyrýar), indem iti bahanalap janyma dawa edýärmiň?

MOLLA. Ol Iblisiň ýollan adamy. (Molla masgarabaza topularly) Sen Jähennemi agzadyň welin, Jähennemdäki zäkgun agajyndan asylan şeýtanyň biri bolma? Hä-äý, sypatyň gursun! Zäkgun agajy miwä derek şeýtan düwýändir. (Golak aýala) Pitiwa etmegin muňa, munuň porsy zypanyndan töhmet-de çyna berimsiz bolup eşidiler.

Masgarabaz oňa reaksiýa bildirenok. It ýene uzyn uwlaýar.

GOLAK AÝAL. (Molla) Sen dogra okap, o haram ölmüşleň sesini sem

edip bilmejekmi?!

MASGABARAZ. (Gülýär) Käşgä doga bilen iti doýrup bolsady! Sen ol janawary urup-sögüp, aç saklap horlaýaň.

GOLAK AÝAL. Maňa sen pisint köpbilmiş, ýigrenji goňşy tapyldy. “Seň çigidiňi alyp, adamlar töweregi hapalaýar” diýdi. Meň tualetimiň porsusy ýüregini bulaýarmyş, işdäsini kesýärmiş. Milisýa getirip ýykdyrdy. Men oň gözüne garamaýak bolup görünýän, ýigrenji bolup görünýän. Banditler otludan zyňanda ölmedik heleý men! Bir golumy aldyrsamam garagyňyza basyp ýaşap ýörün! Ýaşarynam, enşalla! (Serdaryň portretini depesine göterýär) Penakärim ýanymda!

Serdar ilin bagtyna,

Är bolaýdy, ýar-ýar.

Ezraýyň gözleri

Kör bolaýdy, ýar-ýar. (Şowhun turuzýar, bökýär) Sen meni it bilen, Ezraýyl bilen gorkuzaryn öýtme! Meň itim uwlaýan bolsa, meň ýigrenjime çydaman uwlaýandyr, uwlaplar ötsün! Nejis goňşy göçüp gelende: “Men saňa owçarka güjük bereýin” diýdi, mugt berdi. Sahy bolany üçin mugt berenok, nejis, biz tarapdan ötüp, öýüne ogry barmasyn diýip eden zady. Aladasy – özi. Menem welin, beren itini horlap, indi oň bagryny ýakýan-da! (Gülýär) “Ite haýpyň gelenokmy seň?” diýýäler. Haýpym gelenok! Ýigrenji goňşy ezyet bermäge şondan başga entek edibiljek çäräm yok. Itiniň horlanýandygyny göreňde her gezek içi-bagry ýanyýandyr, berenine puşman edýändir. Olar ýaly medeniýetsumaklara ýalňyşyna ökünmekden beter ezyet bolup bilmez. (Itin uwlaýan sesi gelýär) Ony ketegine gabap gaýtdym, uwlabersin, itin jany berkdir.

MASGABARAZ. Otludan zyňanlarynda ölmänsin, seň janyňam itin kiçe bar.

GOLAK AÝAL. Şony bilýän bolsaň näme!.. Aňyrda dur!

MASGABARAZ. Soň zyňanlar bilen bileje türmede-de oturdyň, ölmediň. Ülpetdeşleriňe bandit diýýäň, özüňe diýeňok.

GOLAK AÝAL. Diliňe bismil çyksyn-eý! Çekil menden, o bolmasa-da, (Portreti galdyrýar) Serdar bilen maňlaýyňa berýän!.. Itlere ýeser hossar tapyldy! Hany, ýaňy olara janalgıç diýip durdyň-a, indi mendenem arzyly bolaýdymy olar?

MASGARABAZ. Sen hudaýdan daş düşdüň, daýza, it hudaýa ýakyn, hudaýa ýakynlygy üçinem ol janawar mukaddes. Ol ruhanylar ýaly az hörek bilen oňup bilýär, esger ýaly öýüňizi goraýar, daýhan ýaly az ýatýar, ogrular hem ýyrtyjylar ýaly garaňkyny halaýar, jelep aýal kimin näzirgenýär, çaga ýaly ukuçyl hem mylakatly.

BILERMEN. (Dürräni galgadyp Masgarabazyň alkymyna dykylýar) Dur! Dur, dur... Bu sözler seň tapjak sözleň däl, nirden okap aýdanyňy bilýän, “Awestada” bar. Adamlar, “Awesta” diýenim jadygöýleriň, gadymy otparazlaryň keramatly kitaby bolmaly.

MOLLA. Gurhany kerimden gaýry bir kitaba keramatly diýmek musulman bendelere gadagandyr, dile getirmek-de bolmaýar.

BILERMEN. (Masgarabaza) Merhumlaryň jesedini iýýän itleri saklanam otparazlar, olar topraga diňe adamyň süňküni gömüpdirler. Häzir könäni dörüp ýören köpeldi, sen sektant-a dälsiň-dä?

MOLLA. Muňa äjit-mäjit diý, şeý diýseň gelişer. Bylar dünýä ýaýran bolsa, hä diýmän haram eşegini münüp Teçjal peýda bolar. “Teçjal dünýä inende, başga millet, din dörär” diýlendir. Bularyň seneti gursun! Telewizor diýen adyýitmişi tapdylar, bendeleri imandan, bala-çagany ene-ata sözünden dönderip barýar o bela. Güm bol, gözüm görmesin seni! (Bilermenini elindäki dürrä ýapyşýar) Dözmezlik edýän bolsaň gel bärrik!

BILERMEN. Tagapyl et, Molla aga, olary ylym bilen uraly...

Olar dürre üstünde çekeleşmäge durýarlar.

MASGARABAZ. (Olaryň daşyndan aýlanyp, şowhun turuzýar)

Iki çopan uruşdy,

Biri gana bulaşdy.

Onuň gany kim süpir?

Ak sakally pir süpir.

Pirim gitdi oduna,

Palta degdi buduna... ha-ha-a! (Torbasyndan ak kepderini çykarýar, uçarýar) Parahatlyk kepderisi sizi ýaraşyga çagyryýar, garaşsyz ýurduň bagtyýar raýatlary!.. “Akja kepderi-i, ýaýna sen dynma-an-n!..”

MOLLA. (Masgarabaza topulýar) Siz Allanyň bendelerini hakyň ýolundan azaşdyranyňyz bilen oňmarsyňyz, siz uly iliň serdaryna topularsyňyz, ýurdy çaykarsyňyz!

GOLAK AÝAL. Wah-eý, molla aga, al, ony Serdar bilen ur, bi rezin dürre ýaly dälidir, Serdar bilen ursañ, tagma galar.

MOLLA. Bulary, enşalla, Hudaý urar! Bylaň kyblagähi şol adyýitmiş telewizor, wejeralyk, ýalaňaç heleýler.

ATEIST AÝAL. Her kim özüne laýyk kyblagäh gözleýär, ýöne adam diýen jandara puldan islegli kyblagäh bolmajak ekeni.

MOLLA. Sen lal bolup otur, bolşewikden galan mekejin!

ATEIST AÝAL. Bolşewik gitse-de materializm gitmez, materializm gitmese-de bolşewik gitmez. (Gülýär)

MOLLA. Sizi ýurtdan güm edip kowmaly!

ATEIST AÝAL. Maňa entek pensiýa-da berýäler. (Gülýär)

MOLLA. Saňa pensiýa derek başga zat bermel-ä!

GOLAK AÝAL. Häýt-dä welin! Pişim-pişim pişledi, mollam peşin taşlady!

MOLLA. (Demini dürseýär) Aýat-töwirden gaýry ylym bendesini hakyň ýolundan azdyrjak ekeni. Erteki diýeniň näme, şonam çagalykda eşideni bilen oňdurmaly. Ylym-bilim okady diýjegiňem şu tetelli masgarabaz!

ŞÜBHELENÝÄN. Meni şübhä goýýan ýene bir mesele bar.

MOLLA. Şübhe köp okana ýolugýan kesel. Şübhe seni ahyr pellede jähenneme ýollar.

ŞÜBHELENÝÄN. Ýollanmankam düşünşenim gowy-da, molla aga. Bize bellemeli diýlen şu döp-dessur başga bir halkda ýok diýdiňiz...

BILERMEN. Ýoklugyna men güwä geçip biljek, şony subut edenleriň birem men.

ŞÜBHELENÝÄN. Maňa bir ýagdaýy düşündir. Näme sebäbe bu gün Ezraýyl ala-böle biziň garaşsyz ýurdumyza komandirovka iberilmeli? Ezraýyl Allanyň perişdesi bolýan bolsa, ol ähli halklara ortalık bolayjak ýaly... Ýa-da, biri ony ýörite çagyraýdymyka? Çagyryljak bolsa, Allanyň başga-da perişdesi gyt däl, bize gezek gelende hökman Ezraýyl bolaymalymy? Ezraýyla at dakjak bolup aýdamok, ýöne, onda-da näme, perişde-de bolsa, janyňy aljak bolup dursa, begenip bolanok-da. Halkda şeýle döp bardygyny öň eşidemizokdygam, şonda-da ölmeli adam

ölýärdi. Ajala garaşyp oturmak kyn, muňa baýram diýmäge diliňem baranok. Ýa men ýalňyşýanmy?..

Gapynyň öňünde badyny togtadan maşyndan güýçli saz, estrada aýdymy eşidilýär. Telekeçi bilen gyz girýär. Jaýdakylar galkynýarlar.

TELEKEÇI. Bu punkta möjekleriň demi düşmedik ýaly-la?

GOLAK AÝAL. Bir ýetmeýänimiz möjekdi, indi şonam getirip dynyň.

GYZ. (Gülýär) Daýzajan, bylaň öz dili bar. Möjek diýýäni – biznesmen, biziň dilimizde aýtsak, telekeçi bolýar.

ATEIST AÝAL. Sowet döwründäki spekulýantlar.

TELEKEÇI. (Sotowoý telefona) Goçym, trewoga! 20-nji punktda požar. On minutda ýetişiň!

Adamlar basga düşüp, gapa topulýarlar.

(Gyza) Sakla sürini, düşündir ahyry!

GYZ. (Gapynyň öňüni baglaýar) Oň požar diýýäni ýangyn manyda däl-ä, waý-eý, duraweriň!..

GOLAK AÝAL. (Gyza Telekeçini görkezip) Muň özi kim? Möjekmi?

GYZ. Nähili möjekdigini hä diýmän görersiňiz. Guzy dişli, pagta penjeli, hatamtaý häsiýetli möjekdir bi-i! (Telekeçiniň saçyny sypaýar)

TELEKEÇI. (Telefona) Ä-ä! Hany, eşek ýaly tezekleme sen!.. Ýaz, ýaz!.. Iner ogul bol-a, esre! “Ptiçýe moloko”, dört-baş sany...

GYZ. (Terjime edýär) “Guş süýdi” diýilýän tort.

TELEKEÇI. (Telefona) Iki-üç çüýşe köpürjik.

GYZ. Şampan şeraby.

TELEKEÇI. (Telefona) Çalşylýan harydyň barlygy üçin diýýän-dä saňa.

GYZ. (Näzli öýke bilen Telekeçiniň egnine kakýar) Indi şey diýäýseň, e-eý, meni görmäge zar bolarsyň, möjejik.

TELEKEÇI. Sen o hasaba gireňok. (Gyzy ogşaýar. Telefona) Yolbarsyň höregi: gaýnadylanam, gowurlanam.

GYZ. Gaýnadylan et, gowurlan et.

TELEKEÇI. (Telefona) Ýolbarsyň awundan syrtlanlaram iýmeli ahyry, tebigatyň ýaradyşy, başga alaç ýok, goçym. (Gülýär) Hawa, hawa-la, ýolbarsyň höreginiň gapdalynda porsaňňyra bolmasa bolmaz-a!

GYZ. Porsaňňyra – arak.

TELEKEÇI. (Telefona) Geçisakal bar ekeni diýip durmarys, getir, porsaňňyran dermandygyny olaram inkär etmez, tagamyny bilýändirler. (Gülýär. Soňra töwerek-daşyna esewan bolýar) Äý, men-ä gürmek göremok... Wah, goçym, ýelmeşmeseler kim olara gürmek diýjek!.. Içagyry bolmazmy, bardyr. Olar bilen seň işiň bolmasyn, olary maňa tabşyrsana!.. Ýene?.. Özüň näme eçilseň...

GOLAK AÝAL. (Gyza) Gürmek diýdigi näm boldugy?

GYZ. Poliseý.

GOLAK AÝAL. Içagyry diýenine-de düşünmedim.

GYZ. Emeldar, çinownik diýdigi, daýzajan.

GOLAK AÝAL. (Gaty gülýär) Hä-äý, tüýs jüpüne düşüpdir! Geçisakal diýenine düşündim.

TELEKEÇI. (Telefona) Bejit bol, eýýam baş minut ýitirdik. (Telefony ýygnaýar, göwnühoş gezmeleýär) sadaka mün belany gaýtarar! Bi gije adamlan elem, göwnem açyk bolmaly...

Poliseýler Howsalaly adamy önlerine salyp getirýärler. Onuň zorluk göreni görnüp dur.

POLISEÝBAŞY. Köne zamanda patyşanyň nökerleri bir adamy ýolboýy ýenjip gelyärmişler. Näme üçin urýaňyz diýip soralandy, bi adam biziň aýdanymyzy edýär diýipdirler. Aýdylany edýän bolsa, ony-da bir ýenjerlermi? diýenler. Patyşanyň nökerbaşysy: “Özünden bilip edýänçä urarys muny!” diýägedän, ýene bir gamçyny inderýär. (Howsalaly adamyň ýagyrynysyna durre degýär)

HOWSALALY. Meni artykmaç horlaýaňyz. Altyn asyryň gelendigine ynanyan diýdim-ä! Şahyr bolmasamam joşup, goşgy bilen wasp etdim diýdim-ä size! Aýdyp bereýin, bi duranlaram diňlesin.

POLISEÝBAŞY. Sen önürti Altyn asyrda ýaşamaga mynasypdygyňy görkez.

HOWSALALY. Aýdanyňyzy etjek däl diýemog-a!

POLISEÝBAŞY. Ýene ýalňyşdyň. Sen biziň aýdanymyzy etme, öz ynsabyň aýdanyny et! Şer iş etseňem, Haýyr iş etseňem, olar seň etmişleň, sen jogap berýäň. Seljerip olara baha bermek biziň, şu adamlaryň işi. Haýyr işiňe begenerler, Şer işiň üçin ýigreneler. Ýüz beren wakalara has içgin aralaşyp aýtsam, ýoldaşlar, ýörite taýýarlanylýan diwersiýanyň öňi alyndy. Entek jenaýatçy ele salnanok! Gapdaldaky skweriň başlanýan ýerinde Beýik Serdaryň portreti dur. Portreti bezeýän gülleriň arasyndan benzinli çüýşe tapyldy. Ekspertleriň gelen netijesine görä, gabahat jenaýat şu gijä planlaşdyrylan bolmaly. Serdaryň portretini ýandyryjak ekeniler. Benzinli çüýşäniň tapylan ýerinde gündiz bir adamyň durandygyny gözi bilem gören şaýady tapmak bize başartdy. Şol şaýat siziň öňüňizde dur! (Howsalaly adam göreçlerini gizleýär) Bu kişi eýýäm bir jenýatyň üstüniň açylmagyna hemaýat berdi, ýöne ol muny meýletin etmedi. Häli, şu ýerde ony özüňiz gördüňiz. Emma ikinji jenaýatyň şaýady bolup biljegine ony mejbur eden ýok. Ynsaby, raýatlyk borjy mejbur edendir diýmeli. Diwersiýa hakynda eşidende biparh durmady, içgin gyzyklandy diýse boljak. Şübhelili bir adamy gündiz görendigini aýtdy, onuň ýüzi göreçlerimde surat bolup galdy diýdi. Bir ýakymсызлыгы сүнňи syzan bolmaga çemeli, adam-da şeýle duýgular bolýar-a. Ýeser ýeri-de, öň şu ýere gelende şol adamyň siziň araňyzda durany görejinden sypmandyr. (Howsalalynyň höwessizdigini görüp, onuň egnine dürre bilen çalarak kakýar) Serdara beren mukaddes kasamyňa wepalydygyny görkezmäge amatly pursat döredi, başyňy belent tut!.. Howlukma, alňasama, biziň garaşsyz, demokratik ýurdumyzda töhmetiň ýol almajakdygyny bilýänsiň. Ýoldaşlar, size-de howsala düşmäge esas ýok. (Adamlar ätiýaçdan yza çekilýärler) Bir ýandan siňe seret... Eýýam tanyş ýüze gözüň kaklyşanam bolsa, howlukma, syn et, has ynamly bolmagyňa peýdasy bolar...

Howsalaly Telekeçiniň gapdalyna ýetende, Telekeçi kisesinden sotowoy telefony çykarýar. Howsalaly adam yza tesýär. Golak aýal Serdaryň portretini mäkäm tutýar, birdenem ony süpürmäge başlaýar.

Seniň tananyň bilenem ol adama bada-bat jenaýatçy diýjek ýok. Işlener, derňeler... umuman, subut etmek biziň wezipämize girýär.

Masgarabaz her lozungy bir gapdalynda saklap dur. Egninde ak kepleri. Howsalaly oňa içgin seredýär.

MASGARABAZ. Meni nirde göreniňi ýatladaýyn: sirkde görensiň.
POLISEÝBAŞY. Seň ýüzüň maňa-da tanyş, sirk ýapylsa-da ýatdan çykaňok.

Bir adam titreýän elleri bilen Serdaryň şekili çekilen znaçogy döşüne berkitjek bolýar, bolanok. Poliseýbaşy oňa kömek edýär. Başga bir adam Serdaryň uly portretine tarap öwrülip, samrap, kasamyň sözlerini gaýtalap, başyna gaý. Aksakal donuny gyssanmaç ýazyp, namaza durýar.

MOLLA. Ýassy namaza durardan ir ýaly-la?

POLISEÝBAŞY. Kazasyny okaýandyr, goý, okasyn, ýöne welin, molla aga, namaz azansyzam okalýanmydyr?

MOLLA. Eý, Alla, musulman bendelere sabyr-takat bereweri, omin!

Bilermen elindäki dürräni sypap, Howsalalynyň gözlerine buýsanç bilen garaýar. Howsalaly onuň deňinden çalt geçýär.

ATEIST AÝAL. Seniň gördüm diýeniň erkekmi, aýalmy?

POLISEÝBAŞY. Päsgeň bermäň!

Howsalaly şübhelenýäniň deňinde saklanýar, aýrylanok.

Nämä durduň?... Tanadyňmy?

HOWSALALY. (Ýüzüni asyp, başyny atýar) Şu adam... şu adamy...

POLISEÝBAŞY. Hawa, hawa, şu adamy... näme diýjek bolýaň?

HOWSALALY. Görenim...

POLISEÝBAŞY. Nirde gördüň?

HOWSALALY. Ýaňky... diýen ýeriňizde.

ŞÜBHELENÝÄN. (Ajy gülýär) Näme samraýaň?! Hany, meň ýüzüme göni seredip aýt! (Howsalaly seredenok)

POLISEÝBAŞY. Bu ýer dawa-jenjeliň ýeri däl, çözülýän ýerinde çözeris.

ŞÜBHELENÝÄN. Bu gün men ol portretiň deňinden geçemog-a!

POLISEÝBAŞY. Belki, düýn geçensiň. Edil şu gün gördüm diýenog-a.

ŞÜBHELENÝÄN. (Zoňtar gülýär) Çüýşe goýup durkam suratymy alan bolmasyn? Ýüzüme gara, näme görejiňi gizleýäň, töhmet atanyňa utanaýdyňmy? Utanýan bolsaň, sen näme üçin töhmete baş urduň? (Poliseýbaşy) Bu ýagdaýyň düşünişmeli ýeri bar...

BILERMEN. (Dürräni Şübhelenýäniň egninden inderýär) Häliden bäri halys ýürege-bagra düşdün! Müňküriň göwnünden gitmez gümany. Seni gabahat işe iterenem seň şübhäňdir!

Şübhelenýän Bilermene ýumrugyny aýlaýar. Poliseýler ony tutýarlar, elini gaňryp, dürre bilen ýenjip, alyp gidýärler. Poliseýbaşy bilen Howsalaly adam olaryň yzyna düşýär. Ümsümlük. Masgarabaz elini maňlaýyna, döşüne urup aýdyma gygyrýar.

MASGARABAZ. (Aýdym) Ýagşy ötüp, döwür galdy ýamana,
Bilbil uçup, gül deresin zak aldy,
Zag ald-ow, zag ald-ow, zag aldy...

Gapynyň öňünde bat bilen togtan maşynyň sesi. Sazyň owazy. Iýgi-içgi getiren adamlar girýär.

TELEKEÇI. Saçaklary ýazyň!.. Stoly bäri goýuň...

MASGARABAZ. Kör garganyň saçagy gelendir-le, ho-o-ow... Açyl, saçagym, açyl, lezzetli naharlar seçil... Açyl saçagym, açyl! (Tans edip aýlanýar. Aýdym äheňinde)

Gurt ogurlap garypdan, ele düşen kö-ör garga-a!..

Jadyly saçak berip, ölmän sypan kör garga-a!..

Jadyly saçagyň barka, gurt ogurlamaň näme diýsene!.. Weý, ogurlyk etmese, ondan garga boljakmy! Görüň-ä, kör garganyň jadyly saçagy kimiň eline düşen ekeni?! (Aýdym äheňinde)

Ogry gargaň saçagyn, sadakada açayyn! (Tans edýär)

Ogry gargaň sapagy, zor ekeni, ýar-ýar...

Stoluň üstüne nygmatlar goýulýar. Dürli paketler, çüýşeli içgiler... Telekeçi, gyz olary oturanlara paýlaýar. Magnitofondan saz ýaňlanýar.

TELEKEÇI. Garny doka bela ýok! Garny dokuň ýanyna Ezraýylam gelýän dälidir.

MASGARABAZ. (Şampan şerabyny açyp, aýdyma gygyrýar) Näçe diýseň lezzet bardyr, kör garganyň saçagynda, ja-an-eý!..

Bulgurlara şerap guýulýar. Adamlar iýip başlaýarlar. Masgarabaz Gyz bilen tans edýär. Soňra şampan şeraply bulgurlary Gyza, Golak aýala, Ateist aýala berýär.

TELEKEÇI. Kim tost aýdýar?

MASGARABAZ. Masgarabazyň öňüne düşjek barmydyr!.. Biz şu ýere Ezraýylyň sebäbine ýygnandyk dälmi? Onda şu tosty garaşsyz ýurduň erkana, azat, bagtyýar raýatlary bolup, Ezraýyl perişdäniň diňe biziň halkymyza degişli däldigine umyt baglap içeliň. Gadymy ýewreýler Ezraýyla geçini gurban beripdirler. Arap rowaýatlarynda ölümiň ruhynyň Ezraýyl diýen ady bar. Eger-de biz bu gün Ezraýyly, ýagny, hususylaşdyryp, tutuş öz tarapymyza geçirip oturybersek, karam bolar. Öýke-kine etmän, ildeşler, bizde beýik Serdar bar-a, biz serdarymyzy hiç kime, hiç bir halka bermeris. Ol biziň öz süňňümüzden çykan Serdar! Ol biziň öz Serdarymyz! Serdar, hudaý seniň tohumyňy nirä taşlamalydygyny bilipdir. (Portretiň çyralary ýanýar, şowhun bilen şerap içýärler)

ATEIST AÝAL. Molla, mende bir sowal bar.

MOLLA. Sen, albassy, sowalyňy şeýtana ber.

ATEIST AÝAL. Sadakadan symyşlap oturanyň üçin men saňa berjek!

MOLLA. Eý, Alla, özüň dep edeweri!

ATEIST AÝAL. Ynha, men Alla-da, Ezraýyla-da, şeýtana-da, sadaka-da ynanamok. Şonda-da sadaka diýip, o täze baýyň berenini iýip otyryn, şerabam içdim, guýsalar ýene içjek. (Masgarabaz haýdap, oňa şerap guýýar) Sen sadaka halal gazançdan berilmelidir diýersiň, öňüňdäki tagamyň halaldygyna ynanýarmyň, Molla?

MOLLA. Sadaka münkürlük külli günädir.

ATEIST AÝAL. Men günä diýeniňe-de ynanamok.

MOLLA. Onda lal bol-da otur!

ATEIST AÝAL. Men-ä şu sadakany haram gazanç üçin tölenen jerime diýip iýip oturandyryn, molla. (Gülýär) Şol jerime diňe garyp-gasara berlende oňa sadaka diýse bolar. Muny men özümden toslap aýdamok, “Yslam ensiklopediýasynda” ýazypdyrlar.

MOLLA. (Çyn äheňde) Bir adam halal malyňy haramdan gazanan puluna garyşdyrsa, we-de, ony bölüp aýyrmak mümkin bolmadyk halatynda, hemmesi üçin zekat-sadaka bermäge borçludyr.

ATEIST AÝAL. Şeýdi-ip, haramdan puly ap-aňsatja halallaýmaly diýsene!

GYZ. (Ateist aýala) Göriplik içiňi-bagryňy ýakyp barýa! Hudaýdan, Ezraýyldan, günäden gorkmaýan bolsaň, sen heleý, gömülip öýüňde otursaň bolmadymy?

ATEIST AÝAL. Köpçüligi küýsöp geldim, eýjejik gyz. Teatrda oturan ýaly bu ýer maňa keýp berýär. Arada, heleýler köçeden gaýdanok, sen näme dört diwaryň arasynda porsap otyrsyň diýip, özüme käýindim. Bir tagara çigit alyp, menem bazar ykdysadyýetine goşulaýyn-la diýdim-de, pyýada ýoluň üstünde satmaga oturdym. Ýekimde ýigrenýänim çigitdir welin, jemgyýete protestimi duýduraýyn, düýn ylmy kommunizmi, ateizmi uniwersitetde okadan professoryň nä güne düşenini görsünler-le diýdim. Depämi güne jokuradyp, murtar bolup otyryn. Birdenkä bir petde pul öňüme düşdi, samana öwrülen manat bolsa aýtmazdymam, haky-yt birgiden dollar! Seretsem, birmahalky studentim üstüme abanyp dur. Tanaýdym, bir-ä gowy okan, birem ikilikçi ýadyňda galýar. Beýle ýanynda-da ýalpyldap “Mercedes” dur. “Eger ikilik goýup wagtynda kösemedik bolsadyň, seň kommunizmiňi ýigrenmezdim, häzir menem gapdalyňda oturyp çigit satardym” diýdi.

GYZ. Dollaryny almaga utanan dälseň?

ATEIST AÝAL. Ten satyp almaly bolsa, utanardym. Meniň gedaý hala düşenim onuň buýsanjyny artdyrdy, özüni mamla saýyp, hondan bäre bolup gitdi. Men ynanjymyň häzirem üýtgemändigine täze baýy nädip ynandyraýyn! Şol wagt oňa kommunizmi ynandyryp bilmeýişim ýaly müşgil iş boljak, gowusy, dişiňi gysyp oturmakdy. Gözýetimi çäkli adamlary gelejek gyzyklandyрмаýar.

Geljegi azar edinyän adam jemgyýet üçin adyýitmiş dollaryň kultundan şahsyýetiň kultunyň has amatlydygyna, zerurdygyna düşünýändir. Täze Serdar marksizmden ýüz öwürdi diýip, heşelle kakýanlar mamladyr öýtmän. Serdar bar ýerinde marksizm bardyr! (Gülýär, içýär) Kisesi dollarly halkdan Marksam, Serdaram gözlemän! Ol halk sadakaň tagamynam bilmez. Biz welin, ynha hezil edip sadaka iýip otyrys, täze baýlaryň haramyny halala öwürýäris!

MASGARABAZ. (Ýer depip gygyrýar) Eý-weý, bu nireden geldi? (Gapa topulýar) Kim saňa gapyny açdy? (Gygyryp, ylgap, bir zady kowýan ýaly hereketler edýär) Ezraýyl goýberdimi seni!... (Kowalap öwrümler edýär. Adamlar aňalyp seredýär) Eşitmedim diýmän, how, araňyza doňuz girdi! (Doňuzyň sesi eşidilip başlaýar. Masgarabaz ýykylyp-sürşüp, içerdäki zatlary akan-dökän edip kowalaýar, kowaladygyça-da doňuzyň sesi çirkin çykýar) Bir süri jyny getirensiň, güm bol şu taýdan! Durmaň-a, gapyny açyň, ýok bolup gitsin! (Haýdap gapyny açýarlar. Masgarabaz Golak aýalyň daşynda öwrülip doňuzy kowalaýar. Golak işdämenlik bilen sosiska iýip, oňa tomaşa bilen garaýar. Doňuzyň sesi tapba ýatýar. Masgarabaz togtap, Golak aýala çişerilýär)

GOLAK AÝAL. Hä-ä, ýüzümde aý gördüňmi?

MASGARABAZ. Daýza, sen ýaňky gygyran doňuzy iýip dursuň.

GOLAK AÝAL. Ýit-ä sypaty gurmaş!

MASGARABAZ. Iýme, sosiskany zyň, jynlary ýuwdup dursuň-a! (Böküp gapdala çekilýär) Ine, ine, bi taýda doňuzyň kellesi ýatyr! Gany syçrapdyr, iç-goşy, wö-ök-k!.. hä diýmän porsap başlar... Siz doňuzy öldürip, jaýyň içini jynlardan doldurdyňyz-a! Serediň, bi daýzaň özem doňuza meňzäp barýar, gözleri kiçeläýipdir!.. He-heý, adamlar, size doňuzyň etini iýdirdiler!..

Şol bada iki adam ögäp, agyzlaryny tutup, gapa okudurylýarlar. Garynlak adam bir gysym sosiskany Telekeçiniň ýüzüne urýar.

GARYNLAK ADAM. Sadakaň başyňy iýsin! Haram gazanjyň ýamanyňa ýarasyn! Molla aga, maňa haram iýdirdiler, al saldyklar, günäsi

kimiň boýnuna?

MASGARABAZ. (Garynlaga) He-eý, garnyň çişdi, hä diýmän jynlar içegeleşni sorar.

GOLAK AÝAL. (Ýerde pytrap ýatan sosiskalary çöpläp, okarasyna goýýar, göz edip sosiska agyz urýar) “Aşyňy içeýin, tabagyňa syçaýyn” diýleni boldy-da.

GARYNLAK ADAM. Ol maňa aýtman doňuz iýdirdi, men namazly adam, sen ýaly akdaban däl men!

GOLAK AÝAL. Bar, bejit git-de klizma etdir. (Gülýär. Garynlak ylgap gidýär) Obamyzda bir gowuja molla bardy, ýatan ýeri ýagty bolmuş, bir aýdany gulagymda galypdyr: “Keşdiň çekip iýen zadyň halaldyr” diýdi.

MOLLA. Mollaňam özüň ýaly-da.

GOLAK AÝAL. Men-ä şularam iýjek. Bazarda doňuz eti goýundan, sygyrdan gymmat. Sosiskadan bir doýup ölsem diýer ýörerdim, bolsa-da Ezraýyl perişdäniň sebäbine görä hezil edäýdim. (Gägirýär) Telekeçi ýigit, hany, bäre dur, golagam bolsam gujagyma gysaýyn-la seni! (Telekeçini şapyladyp ogşaýar)

GYZ. Hökman dodagyňy urmalymy!.. (Golagyň ogşan ýerini ýaglyk bilen süpürýär)

MOLLA. Häý, bolşuňyz gursun! Toba ediň!

ATEIST AÝAL. Şu ýurtda toba bilen sadakadan bol zat ýok.

GOLAK AÝAL. (Masgarabaza) Aramyza doňuz giren bolsa, şo doňuz sen bolmaly! Doňuz jynlary ýaýradyp bilýän bolsa, şo jynlaň birem sen bolmaly! Seň etiňden sosiska edip berseler, men şonam iýjek! (Sosiska agyz urýar)

MOLLA. Jynlaryň bedeninde et, süňk bolýan dälendir. Allanyň keramaty bilen olar tüssesiz otdan ýaradylandyr.

GOLAK AÝAL. (Elini masgarabaza golaý tutýar) Şuň-a ýylysy ýok, ýa-da, ody öçensoň doňuza öwrüläýdimikä?..

Gartaşan aýal hor ýigidi süýrekläp gelýär. Bir elinde gazet.

GARTAŞAN AÝAL. Aýagyň zynjyr duşakdan boşady, jan balam, merdemi bol-a. Il-gün diýeniň gowy zat, ine, balam, sadakaň üstüne geldik. Buşluk diýeweriň maňa, ojagymyň ody ýandy! Hudaýym, ömri uzak bolmuş Serdarjan meň bigünä balamyň

günäsini geçdi. Adyýitmiş türmäň gapysynda sary saman bolup duryn. Uzakly gün durdum, ýaňy, gün ýaşyp-ýaşmazda elime şu gazet-ä bir berdiler, yzyma-da oglumy tirkäp goýberdiler. Görüň-ä bu bolýan gudraty! (Portrete) Ýüzüňden-gözüňden aýlanaýyn! (Portretiň çyralary ýanýar) Şu gazete meň balam ýaly bagty çüwenleriň ady ýazylypdyr, ynha, biziň adymyz-a hakyt belläbem berdiler. Oka sen, gyzym (Gyz gazetini alanok) Oglum, sen okaý. (Masgarabaza uzadýar)

MASGARABAZ. Gazete seret diýme, daýza, dawleniýem galar. (Hyzmat edýänlerem gazetden çekilýärler)

GARTAŞAN AÝAL. Bi nä şumluk boldy, gyz! (Golak aýala) Ikmiz boýdaş ýaly-la, sen okaý.

GOLAK AÝAL. Täze hatdan gömükdirin.

GARTAŞAN AÝAL. Hä-äý, körzehin işigaýdanlar.

GOLAK AÝAL. Ana, köpbilmiş dur, şol okap berer.

GARTAŞAN AÝAL. Köpbilmiş diýilýän haýsyňyz?

HOR ÝIGIT. Eje, ýygna şo gazetini!

Bilermen elindäki dürräni sypalap aýala golaýlaşýar. Aýal gorky bilen yza tesýär.

GARTAŞAN AÝAL. Men bazara söwda gelen heleý däl, eliňdäkini ýygnaweri.

BILERMEN. (Gazetini alýar) Serdar täze elipbiýi taýýarlap ýörkä, men jaýdar bir teklip iberdim, şony Serdara ýetirmediler çaky. Harplaryň sany azaldylan bolsa, täze elipbiýi has çalt özleşdirip bolardy. Meselem “ž” harpyny zyňyp boljak-a.

ATEIST AÝAL. Zyňdyň diýeli, “Hažžygy” nädip ýazjak?

BILERMEN. Hökman “hažžyk” diýip ýazmalymy, manydaş söz bilen çalşyraý, “kelpeze” diý-de ýazyber.

ATEIST AÝAL. Seň munyň aýlyk artdyrmak üçin býujetden hak alýanlaryň gylla ýarysynyň işden kowulyşyna meňzeýär.

GARTAŞAN AÝAL. Waý-eý, “kel gyzyň är gaýgysy” etdiňiz-le muny. (Bilermene) Okabilýän bolsaň-a oka çaltrak. Seret, şo taýda bir ýerde bellik bolmalydyr.

HOR ÝIGIT. Eje, ýok et diýdim men şony!

GARTAŞAN AÝAL. Ýok et diýme, balam, iki ýyl bigünä ýerden

oturanyňa ynanmajaklaryň garagyna basmaga gerek bolar.

BILERMEN. (Okayar) “Narlyýew Şady...”

GARTAŞAN AÝAL. Wah, ediljek özi-dä, meň oglum-da!

BILERMEN. (Okayar) “1980-nji ýylda doglan. Dört ýyl azatlykdan mahrum edilen. Serdaryň adyna toba hatyny ýazandan soň...”

HOR ÝIGIT. (Gygyryp topulýar) Sen meni köseýäň-ä! (Gazeti kakyp alýar, gysymyna gysýar, zyňmaga ýer gözleýär, ahyrda-da eltip Masgarabazyň torbasyna dykýar) Öýe ýetip, aýagymy uzyn salyp ýataýyn-a! Ezraýyldan gorkan gorksun. Meň janymy alyp, Allaň önünde uly iş bitirmejegini Ezraýylam bilýändir. Aýaga ýelmeşen tozança-da ýog-a biz! Gorkudan halys eňkamy gaçan nalajedeýinleri Ezraýyl başyna ýapsynmy! Biz bireýýäm maslyga öwrülen adamlar-a, Ezraýyl diýlende bedenimizde jan bolmalydygy ýadymyza düşdi. (Ony üsgülewik tutýar. Ony köşeşdirmäge topulýarlar, oturdyp suw berýärler)

GARTAŞAN AÝAL. Saňa jebir-sütem eden ýerýuwdanlar baýnamaz, olar bi gije Ezraýylyň hasap depderine düşerler. Eneň dilini baglama, sende ýazyk yokdugyny bi adamlara aýtmasam ýüregimde arman galar... Allajan töhmet belasyndan saklasyn. Bir namudyň akdaban heleýi iki çagasyny ärine taşlap ýitirim boldy. Keseden gelen bir baýyň jelephanasyna düşen ekeni, bi masgaralygy biz soň bilip galdyk. Çagajyklara ýüregi awansoň Şadyjan birini öýe getirdi, eje, ýetim çaga, seredäýeli, kakasam ýalbaryp otyr diýdi. Allana me idedip ýördük-le, birdenkä akdaban heleý duýdansyz gelipdir-de: “Hany çagam? Çagamy nätdiň?” Ärine kükräp başlaýar. Heleýiniň maňlaýyna bermäge derek, bigaýrat: ogurlatdym diýýä-de, Şadyjanyň ýanyna eňýä, aýagy döwülmiş. “Heleýim sorasa, çagany soraşman alyp gaýdyberdim diýeweri, özüm berdim diýsem meni öýden güm edip kowar” diýip, utanman möňňürüp oturan. Men bagtygara bi zatlardan bihabar. Ejemi bimaza edip ýörmäýin diýip, Şadyjan maňa aýtmandyram. Ejesi geler, çagany alyp gider diýipdir-dä balam. Akdaban heleý birgiden poliseýi yzyna tirkäp geläýdi, çagamy ogurlan şu adam diýip bara, nadaralyk baryny edýä. Balama abyrsyz günä yüklediler-de dört ýyl iş kesdiler otyryberdiler. Nätselerem Şady jan bir sözünü tutdy oturdy, töhmet diýdi. Onda-da näme, sülçüler diýeniňe gulak asýalarmy!

Olar zat hantama, üç müň dollar getirseň ogluňy boşadýas diýip, ýüzüme aýtdylar. Biz ýaly garamaýakda dollar näme işlesin, şol artyby elimde tutup gördüm diýsem ýalançy men.

HOR ÝIGIT. Aýtdyň, boldy indi, bes!

GARTAŞAN AÝAL. Boldy diýme, oglum, Serdara hat ýazanyman aýdaýyn. Oglumyň günäsini geçäý diýip, ýalbaryp ýazdym. Bir ýazdym, iki ýazdym, ýazyberdim. Ogluň toba etsin diýdiler. Ogluma ýalbarýan: dowzahda oturma kösenip, toba et-de çykaý diýýän. “Men näme üçin toba edeýin, günäm ýog-a” diýýä. Oglum, jan oglum, düzgün şeýle diýip ýalbarýan.

HOR ÝIGIT. (Perişan ýagdaýda gygyrýar) Hawa, toba etdim, toba hatynam ýazdym, seň gözýaşıňa çydaman ýazdym. Gutar indi şu gürrüňi, eje! Toba edip, men edilmedik jenaýaty boýnuma aldym. Meň bigünädigime indi senden başga kim ynanjak?! Gaýdyp ýatlama, eje! Toba diýen zadyň ady ýitsin! Halkyň baryny türmeden geçirmek üçin tapylan pyrryldak, ho-ow!

Hor ýigit kellesini tutup aglaýar, ony ýene üsgülewik bogýar. Gartaşan aýal ony goltugyna gysýar.

GARTAŞAN AÝAL. Seni düýeçal bilen bejererin, balam. Goňşymyzyň sagyp oturan düýesi bar, gepleşip goýdum. Wah, bigünädigiňi Serdar jana aýan bolanlygynda, ol seni bir günem türmede oturtjak däl-ä, balam!

Hor ýigit ejesiniň gujagyndan sogurlyp, gapa ylgaýar, ejesi haýdap yzyna düşýär. Gidýärler. Dartgynly ümsümlük.

BILERMEN. (“Parz kitabyňy” göterýär) Serdarymyzyň mukaddes “Parz kitabyndan”, toba hakynda: “Toba iki hili bolýar: bendesiniň Allanyň öňündäki tobasy. Raýatyň Serdarynyň öňündäki tobasy. Birinji toba iman baýlygy bolsa, ikinji toba raýatyň ruhy belentlige göterilendigini subut edýär”. 197-nji sahypa, ýokardan dördünji jümle.

MOLLA. Bendäge ölüm gelse, Ezraýyl onuň janyna hyrydar bolup: “Ylah-a, bendäň panydan bakyýa sapar edende, onuň janyny imany bilen alaýynmy?” diýer. Şonda kime iman sagadaty miýesser bolar, kimse iman baýlygyndan mahrum edilip, ebedilik

betbagtlyga griftar bolar.

ATEIST AÝAL. “Bolar” diýme, molla, bolduk diý. (Gülýär)

MOLLA. Özüňe osma, imansyz.

MASGARABAZ. (Torbasyndan gazetini çykarýar) Maňa altyn asyryň ajaýyp dokumentini tabşyrdylar. (Ýygýrtlaryny ýazýar) Muny gözümiň göreji ýaly aýap saklaryn, geljek nesillere galdyraryn.

ATEIST AÝAL. Imansyzlaryň göwni şatlyk küýseýär! Ajal gelmänkä keýp çekeliň-ä!.. Eýjejik gyz, goýbersene hälki sazyňy!

Tans sazy ýaňlanýar. Masgarabaz Gyz bilen tansa başlaýar, beýlekilerem goşulýar.

Birinji bölümiň soňy. Teatr we kino sungaty